

Anvisning till myndigheten om behandlingen av ansökan om rökförbud och därtill hörande övervakning (del B)

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) ger med stöd av 6 § i tobakslagen (549/2016) 6 anvisningar till myndigheterna som övervakar tobakslagen om rökförbud och rökrestriktioner i bostadssammanslutningar. Denna anvisning ersätter Valviras tidigare anvisning, daterad 05.04.2017 (dnr V/23020/2017).¹ Anvisningen som är avsedd för husbolag (del A, version 05.06.2017) finns tillgänglig på Disponentförbundets och Fastighetsförbundets webbplatser.

Lagstiftning

Enligt 1 § i tobakslagen är syftet med tobakslagen att användningen av tobaksprodukter och andra nikotinhaltiga produkter som innehåller för människor giftiga ämnen och orsakar beroende ska upphöra.

Enligt 73 § i tobakslagen tillämpas vad som föreskrivs om rökning och tobaksrök i 10 kapitlet även på användning av örtprodukter för rökning och elektroniska cigaretter och den rök och ånga och de partiklar som de ger upphov till.

Enligt 78 § 1 mom. i tobakslagen är tobaksrökning förbjuden i gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler i bostadssammanslutningar. Enligt 2 mom. får en bostadssammanslutning förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den innehar i närheten av ingångarna till byggnaden och byggnadens friskluftsintag, på lekområden för barn och på gemensamma balkonger.

Enligt 79 § 1 mom. i tobakslagen kan en bostadssammanslutning hos kommunen ansöka om att kommunen meddelar rökförbud på balkongerna till lägenheterna i bostadssammanslutningens byggnad, utomhusområden som används av lägenheterna och inne i lägenheterna. Innehavarna av de utrymmen och områden som avses i ansökan ska höras innan ansökan görs.

Enligt 79 § 2 mom. ska kommunen meddela rökförbud beträffande de utrymmen och områden som avses i ansökan, om det på grund av deras konstruktioner eller andra omständigheter är möjligt att tobaksrök annat än i undantagsfall sprider sig till en annan balkong, till de ställen där man vistas på ett utomhusområde som hör till en annan lägenhet eller in i en annan lägenhet. Rökförbud får meddelas i ett bostadsrum i en lägenhet endast om spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av kon-

¹ Anvisningen har utvidgats. Alla ändringar och tillägg är markerade med grå färg.

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

struktionerna skäligen kan förhindras och bostadsrummets innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder. Ett rökförbud som avser ett bostadsrum i en lägenhet gäller inte användning av elektroniska cigaretter.

Kommunen ska enligt 79 § 3 mom. återkalla ett rökförbud på ansökan av bostadssammanslutningen, om förbudet inte längre är befogat på grund av förändrade omständigheter. Ett rökförbud kan också återkallas på ansökan av innehavaren av ett utrymme eller område om bostadssammanslutningen inte ansöker om återkallande trots väsentligt förändrade omständigheter. Närmare bestämmelser om ansökan om rökförbud, om återkallande av rökförbud och om omnämmande i ansökan av hörande som bostadssammanslutningen ordnat får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 79 § 4 mom. i tobakslagen ska hörande enligt 1 mom. i samma paragraf anses ha ordnats, om bostadssammanslutningen senast två veckor före beslutsfattandet lämnar innehavarna av de utrymmen och områden som avses i ansökan information om grunderna för den föreslagna ansökan och anvisningar för framställande av anmärkningar:

- a) om lägenhetsinnehavet bygger på äganderätt till den postadress som är känd för bostadssammanslutningen eller på den e-postadress eller till någon annan motsvarande datakommunikationsförbindelse som innehavaren har meddelat bostadssammanslutningen; samt
- b) om lägenhetsinnehavet bygger på hyresrätt eller annan motsvarande rätt på en anslagstavla som finns för allmänt bruk i byggnaden eller till den lägenhet som innehas av hyresgästen.

Rökförbud och bostadssammanslutningens möjligheter att förbjuda rökning

Tobakslagen förbjuder rökning² i bostadssammanslutningens³ gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler.⁴ Gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler i bostadssammanslutningar, där tobaksrökning är förbjuden, är till exempel trappuppgångar, vinds- och källarlokaler, klubbtrum och gemensam bastu. I sådana gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler får man inte heller anvisa ett särskilt rum eller annat utrymme för rökning.

En bostadssammanslutning får dessutom, om den så vill, förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den innehar i närheten

² Rökförbudet gäller också användningen av örtprodukter för rökning (t.ex. vattenpipa) samt elektroniska cigaretter (TobL 73 §).

³ Med bostadssammanslutning avses aktiebolag som omfattas av lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009), samfund och stiftelser som omfattas av lagen om bostadsrättsbostäder (650/1990), bostadsandelslag, sådana hyreshus som avses i 2 § i lagen om samförvaltning i hyreshus (649/1990) och annat hyreshusbestånd som ägs av sammanslutningar (TobL 2 § 1 mom. 42 punkten.)

⁴ Med lokal avses ett slutet utrymme med tak, golv och väggar som är avsett som bostad, vistelseutrymme, väntrum eller arbetsrum eller ett för sådana ändamål avsett utrymme där man genom att foga till en plan yta kan konstruera ett slutet utrymme (TobL 2 § 1 mom. 39 punkten).

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

av ingångarna till byggnaden och byggnadens friskluftsintag, på lekområdet för barn och på gemensamma balkonger. Tobakslagen begränsar inte bostadssammanslutningars rätt att i sina ordningsregler förbjuda rökning även på andra utomhusområden än de gemensamma utomhusområden som nämns i lagparagrafen. En bostadssammanslutning kan alltså i sina ordningsregler förbjuda rökning även till exempel på en gemensam utomhusaltan som den innehar eller på bostadssammanslutningens parkeringsområde. Beslut om rökförbud på gemensamma utomhusområden fattas i den ordning som föreskrivs i lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009) eller någon annan lag som tillämpas på bostadssammanslutningar.

Bostadssammanslutningens rätt att förbjuda rökning omfattar inte utomhusområden som innehas av boende och inte heller andra utomhusområden som inte innehas av bostadssammanslutningen. Bostadssammanslutningen kan därför inte på basis av tobakslagen förbjuda rökning till exempel på gatan eller på ett annat allmänt område även om tobaksröken utifrån sprider sig till byggnadens trappuppgång. En bostadssammanslutning kan emellertid hos kommunen ansöka om meddelande av rökförbud på balkongerna till lägenheterna, utomhusområden som används av lägenheterna samt inne i lägenheterna. Anvisningen till bostadssammanslutningar (del A, version 05.06.2017) om hur ansökan görs finns på Disponentförbundets och Fastighetsförbundets webbplats.

Behandling av ansökan om rökförbud i kommunen

Mottagande av ansökan

Tobakslagen förutsätter inte ett meddelande till sökanden om att ansökan mottagits. Avsändaren av en handling ska dock på begäran ges ett intyg över att handlingen har diarieförts eller registrerats på något annat sätt.⁵

Formaliteter vid ansökan

Enligt 79 § 1 mom. i tobakslagen kan en bostadssammanslutning hos kommunen ansöka om att kommunen meddelar rökförbud. Den kommunala myndighet som övervakar tobakslagen ska säkerställa, till exempel utifrån bostadssammanslutningens beslut och ett lagakraftsbevis som bifogats till ansökan, att den sökande är behörig att hos kommunen ansöka om rökförbud. Ett lagakraftsbevis behöver inte alltid fogas till ansökan. Som exempel kan nämnas sådana fall där bostadssammanslutningens beslut har fattats enhälligt av alla delägare i bolaget eller där en enda ägare äger hundra procent av bostadssammanslutningen. Separata bestämmelser om bostadssammanslutningens beslutsfattande och behörighet finns i lagstiftningen om respektive bostadssammanslutning.⁶

Enligt 79 § 1 mom. i tobakslagen ska innehavarna av de utrymmen och områden som avses i ansökan höras innan ansökan görs. I 79 § 4 mom. i tobakslagen föreskrivs om när hörande anses ha ordnats. Att ett hörande

⁵ Förvaltningslagen, 17 § 2 mom.

⁶ Närmare information finns i anvisningen för bostadssammanslutningar (del A)

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

enligt tobakslagen har ordnats i bostadssammanslutningen är en absolut processförutsättning för att ansökan ska kunna behandlas materiellt vid myndigheten. Om processen för hörande enligt tobakslagen har genomförts i strid med tobakslagens bestämmelser eller inte har genomförts alls i bostadssammanslutningen finns det inga förutsättningar för en innehållsmässig behandling av ansökan. Den kommunala myndighet som övervakar tobakslagen kan inte fatta ett materiellt beslut i ärendet om bostadssammanslutningen har gjort en ansökan utan att ha iakttagit de processförutsättningar som anges i tobakslagen. Av denna anledning ska bostadssammanslutningarna fästa vikt vid att innehavarna av utrymmena eller områdena hörs i enlighet med bestämmelserna i tobakslagen innan ansökan görs och att information om de förfaranden som tillämpats i samband med hörandet bifogas till ansökan.

Behovet av hörande enligt förvaltningslagen

Innan ett ärende avgörs ska en part ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Ett ärende får avgöras utan att en part hörs, om hörandet är uppenbart onödigt.⁷

Enligt regeringens proposition till tobakslag (219/2016 rd)⁸ kan det i myndigheters administrativa hörande vara av betydelse att alla lägenhetsinnehavare eller en del av dem på förhand godkänt att en ansökan om rökförbud görs. Valvira anser därför att följande omständigheter kan anses förorda ett avgörande av ansökan utan hörande av part:

- a) det är fråga om ett ärende med karaktär av ansökan
- b) innehavarna av utrymmet eller området har hörts på basis av tobakslagen innan ansökan gjorts (och innehavarna eller en del av dem har godkänt att en ansökan görs)
- c) kommunens prövningsrätt i ett ärende som gäller förbud är bundet, om förutsättningarna i tobakslagen uppfylls
- d) förbudet inte förenas med vite (se punkt Vite.)

Enligt Valviras uppfattning ska kommunen höra innehavaren eller innehavarna av utrymmet eller området i enlighet med förvaltningslagen åtminstone om

- a) hörandet enligt tobakslagen, som ordnats av bostadssammanslutningen av någon orsak är otillräckligt (t.ex. till ansökan har inte som bilaga fogats ett hörande av samtliga innehavare av utrymmet eller området)
- b) en del av innehavarna av utrymmet eller området som tillhör bostadssammanslutningen har bytt efter att ansökan lämnats in
- c) en längre tid än vanligt har förflutit efter hörandet enligt tobakslagen som ordnats av bostadssammanslutningen till dess att beslut i ärendet fattas i kommunen
- d) vite föreläggs i samband med förbudet i enlighet med 105 § i tobakslagen

⁷ Förvaltningslagen, 34 § 1 mom. och 2 mom. 5 punkten

⁸ TobL, detaljmotiveringen till 79 §, s. 11

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

- e) innehavaren av utrymmet eller området har i det hörande som ordnats enligt tobakslagen motsatt sig ansökan.

Det ankommer på den kommunala myndigheten som övervakar tobakslagen att pröva om hörandet enligt förvaltningslagen kan utelämnas som uppenbart onödigt enligt 34 § 2 mom. 5 punkten i förvaltningslagen.

Behandling av ansökan

Den kommunala myndigheten som övervakar tobakslagen ska på ansökan meddela rökförbud på balkongerna till lägenheterna, utomhusområden som används av lägenheterna eller inne i lägenheterna, om det på grund av deras konstruktioner eller andra omständigheter är möjligt att tobaksrök annat än i undantagsfall sprider sig till en annan balkong, till de ställen där man vistas på ett utomhusområde som hör till en annan lägenhet eller in i en annan lägenhet.

Meddelande av förbud förutsätter inte konkret rökning, dvs. förbudet ska på ansökan meddelas om det är möjligt att röken sprider sig till andra lokaler. I praktiken är det klart att spridning av rök är sannolikt till exempel i fråga om lokaler som befinner sig ovanpå eller bredvid varandra, varvid kravet i tobakslagen om att tobaksrök annat än i undantagsfall möjligen sprider sig till en annan lägenhet uppfylls.

Det bör noteras att kommunen inte har prövningsrätt i ärendet, om förutsättningarna som anges i tobakslagen för meddelande av rökförbud uppfylls. Därmed ska rökförbud i princip meddelas i samtliga lokaler och utrymmen som nämns i ansökan, om tobaksrök annat än i undantagsfall kan sprida sig till en annan lägenhet. Med undantagsfall avses här en tillfällig möjlighet till att tobaksrök skulle kunna sprida sig till ovannämnda utrymmen eller områden. Eftersom meddelande av förbud inte förutsätter konkret rökning avser undantagsfall inte att tobaksrök tillfälligt sprider sig till lokalerna, utan det som avses är en tillfällig möjlighet att tobaksrök sprider sig till lokalerna. Förutsättningen för undantagsfall uppfylls om möjligheten till att tobaksrök sprids till en annan lägenhet skulle realiseras endast i vissa, ytterst sällsynta förhållanden.

När förbud meddelas bör särskild uppmärksamhet fästas vid sådana lokaler som på något sätt avviker eller skiljer sig från andra lokaler, för vilka rökförbud har ansökts. Som exempel kan nämnas en situation där bostadssammanslutningen har ansökt om rökförbud för samtliga 20 balkonger som ingår i bostadssammanslutningens byggnad. Bostadssammanslutningen har 18 likadana balkonger, och dessutom två vindslägenheter med balkonger på olika sidor av byggnaden. I exempelfallet avviker vindslägenheternas balkonger från de övriga balkongerna, och för dem ska förutsättningarna för meddelande av rökförbud prövas separat för de enskilda fallen.

Förbudet meddelas i regel på basis av ansökan och bilagorna till den. Om det av ovannämnda handlingar inte tillräckligt klart framgår att tobaksrök

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

annat än i undantagsfall kan sprida sig till andra lägenheter ska tilläggsutredning begäras i ärendet, eller situationen vid behov noteras på ort och ställe innan förbud meddelas.

*Att beakta vid behandling av rökförbud som gäller **bostadsrum***

Rökförbud får meddelas i ett bostadsrum i en lägenhet endast om spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras, och bostadsrummets innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder.

Enligt detaljmotiveringen i regeringens proposition (RP 15/2016 rd) kan rökförbud i ett bostadsrum i en lägenhet meddelas endast undantagsvis. Tobaksrökning får förbjudas i ett bostadsrum i en lägenhet endast om spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras och lägenhetens innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder. Eftersom problem med tobaksrök mellan lägenheter i allmänhet kan hanteras genom enkla justeringar och korrigeringar av ventilationen, ska bostadssammanslutningen i praktiken alltid redan innan en ansökan görs reda ut om det är möjligt att förhindra spridningen av rök till skäliga kostnader.⁹

Rökförbud i bostadsrum kommer sannolikt att vanligen aktualiseras i en situation där spridningen av tobaksrök redan är ett problem. Det kan dock vara möjligt att en bostadssammanslutning redan i förväg ansöker om rökförbud för bostadsrum i lägenheter på grund av egenskaper i byggnaden som redan är kända, innan egentliga problem med tobaksrök uppstår. Trots att tobakslagens 79 § kan tillämpas i bägge situationer, tillämpas paragrafen enligt ovanstående i regel när problemet med tobaksrök gäller enskilda bostadslägenheter.

En ansökan om rökförbud i ett bostadsrum i en lägenhet ska innehålla en redogörelse över de åtgärder som bostadssammanslutningen har vidtagit för att förhindra spridningen av rök mellan lägenheterna. Redogörelsen ska också innehålla uppgifter om vilka reparationsåtgärder som ännu behövs i saken samt en kalkyl över kostnaderna för dessa åtgärder.¹⁰ I praktiken kan man till skäliga kostnader vanligen genomföra enkla åtgärder som syftar till att reglera ventilationen. Enligt Valviras uppfattning kan även åtgärder i samband med tätning av förbindningsstrukturer vara möjliga. Skäliga kostnader bör i praktiken alltid övervägas från fall till fall. I princip har bostadssammanslutningen i det enskilda fallet de bästa möjligheterna att uppskatta skäligheten av de kostnader som kan tänkas uppstå. När kostnadernas skälighet övervägs ska därför betydande vikt läggas vid den utredning som framläggas av bostadssammanslutningen.

⁹ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till tobakslag och till vissa lagar som har samband med den (RP 15/2016 rd) s. 113-114

¹⁰ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till tobakslag och till vissa lagar som har samband med den (RP 15/2016 rd) s. 113-114 samt 4 a § 2 mom. i statsrådets förordning om rökrum och ansökan om rökförbud i bostadssammanslutningar (601/2016)

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

Bostadsrummets innehavare ska innan rökförbud meddelas ges möjlighet att genom egna åtgärder förhindra spridningen av rök till andra bostäder. I praktiken bör det dock beaktas, att eventuella åtgärder som vidtas av bostadsrummets innehavare begränsas dels av bestämmelserna som gäller bostadssammanslutningar och dels av besittningsrätten (ägarbostad/hyresbostad). Till exempel enligt lagen om bostadsaktiebolag har aktieägaren rätt att enligt särskilda föreskrifter i lagen utföra ändringsarbeten i den lägenhet som han besitter.¹¹ I fråga om bostadsaktiebolag ska bolagets styrelse på förhand ha gett sitt samtycke till sådana ändringar i bostadslägenheten som påverkar konstruktionen, och styrelsen har rätt att ställa villkor för ändringsarbetet. Ändringsarbeten som görs av en hyresgäst kräver i princip alltid samtycke av både hyresvärden och husbolaget. Vad gäller tillståndsplikten för eventuella ändringsarbeten ska kommunens byggnadstillsynsmyndighet vid behov kontaktas.

När beslut om rökförbud fattas som avser ett bostadsrum i en lägenhet bör det beaktas att förbudet inte gäller användning av elektroniska cigaretter.¹² Vidare bör det beaktas att alla i tobakslagen avsedda lokaler i bostadssammanslutningars lägenheter inte är bostadsrum i lägenheter. En förutsättning för att rökförbud ska kunna meddelas endast i bostadsrum i lägenheter är enligt tobakslagen att spridningen av rök inte skäligen kan förhindras och bostadsrummets innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder. Denna förutsättning gäller inte förbud som meddelas i andra lokaler i lägenheter.

Delgivning av beslut om rökförbud

Delgivning av beslut om rökförbud som meddelats med stöd av 79 § i tobakslagen verkställs som bevislig delgivning till sökanden (bostadssammanslutningen) och till parterna (lägenhetsinnehavarna). Offentlig delgivning kan användas när handlingen ska delges över trettio personer som är kända eller när personernas antal är okänt.¹³

Vid offentlig delgivning hålls en handling en viss tid framlagd för mottagaren hos myndigheten. Ett meddelande om att handlingen finns framlagd ska publiceras i den officiella tidningen och dessutom sättas upp på myndighetens anslagstavla eller publiceras i den tidning ur vilken mottagaren bäst kan antas få information om saken. Av meddelandet ska det framgå vad saken gäller samt var och till vilken tidpunkt handlingen finns framlagd. I meddelandet ska det anges att delfåendet anses ha skett den sjunde dagen efter det att meddelandet publicerades i den officiella tidningen.¹⁴

I praktiken har bostadssammanslutningen de bästa förutsättningarna att informera lägenhetsinnehavarna om beslutet om rökförbud. Myndighetens skyldighet att informera parterna om beslutet om tobaksförbud upphör inte

¹¹ Mer information ges i anvisningen till husbolag (Del A, version 05.06.2017)

¹² Tobakslagen, 79 § 2 mom.

¹³ Förvaltningslagen 55 §

¹⁴ Förvaltningslagen 62 §

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

även om bostadssammanslutningen informerar om saken med de medel som står den till buds.

Verkställighet av beslut om rökförbud

Enligt 108 § i tobakslagen får i tobakslagen avsedda beslut av förvaltningsmyndigheter verkställas även om de överklagas. Denna paragraf tillämpas dock inte på beslut om rökförbud som gäller 79 §, utan ett villkor för verkställande av beslut om rökförbud i bostadssammanslutning är att beslutet har vunnit laga kraft.¹⁵ Beslutet om rökförbud kan alltså verkställas först när besvärstiden har löpt ut eller när överklagandet avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Övervakning

Enligt 8 § 1 mom. 3 punkten i tobakslagen ska kommunen inom sitt område övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om rökförbud och rökrestriktioner.

Övervakningen av rökförbud och rökrestriktioner i kommunen sker i regel på basis av klagomål. Övervakningen av rökförbud i bostadssammanslutningar avviker inte från denna huvudregel, och övervakningen sker i princip på basis av klagomål.

Meddelande om brott mot rökförbud i bostadssammanslutning bör begäras i skriftlig form. I meddelandet är det bra att ta upp de åtgärder som bostadssammanslutningen eventuellt redan har vidtagit (till exempel anmärkningar som tilldelats innehavaren av lokalen). Parterna ska informeras om att ett tillsynsärende har inletts (till exempel bostadssammanslutning, fastighetsinnehavare, innehavaren av lokalen).

I fråga om utomhusområden kan överträdelse av rökförbud konstateras genom visuella observationer utifrån.

*Övervakning av rökförbud som meddelats i **bostadsrum***

Enligt 86 § i tobakslagen ska bestämmelserna i 46 § i hälsoskyddslagen (763/1994) tillämpas på bostadsinspektioner som hänför sig till rökförbud och rökrestriktioner enligt 10 kap i tobakslagen.

Enligt 46 § 1 mom. i hälsoskyddslagen får en inspektion eller någon annan tillsynsåtgärd som har samband med den i utrymmen som används för boende av permanent natur utföras av någon annan orsak än ett initiativ av den som innehar eller äger utrymmet, endast om åtgärden är nödvändig för att utreda om innehavaren, någon annan som vistas i utrymmet eller en granne orsakas sanitär olägenhet. Inspektion av ett utrymme som används för boende av permanent natur får enligt 46 § 2 mom. utföras mot den boendes vilja endast om en myndighet har grundad anledning att

¹⁵ Social- och hälsovårdsutskottets betänkande (ShUB 7/2016 rd), detaljmotivering s. 12

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

misstänka en allvarlig sanitär olägenhet som kräver omedelbara åtgärder.¹⁶ I ett sådant fall kräver inspektionen eller en åtgärd som har samband med den ett skriftligt förordnande som meddelats av den kommunala hälsoskyddsmyndigheten.

Eftersom förutsättningen för en bostadsinspektion mot den boendes vilja är att gränsen för allvarlig sanitär olägenhet överskrids, kan en bostadsinspektion som företas i samband med tillsyn över rökförbud som meddelats med stöd av 79 § i regel inte ske mot den boendes vilja.

På basis av meddelande om brott mot rökförbud som meddelats i ett bostadsrum i en lägenhet kontrolleras först situationen i bostadssammanslutningen till exempel tillsammans med disponenten, fastighetsägaren och eventuellt med innehavaren av den närliggande bostaden som lider av situationen.

Om kontrollen stärker misstanken om att någon bryter mot ett rökförbud som meddelats på basis av 79 § i tobakslagen i en bostadslägenhet, övergår man till att inspektera den aktuella bostadslokalen. Man kan också i samband med den preliminära kartläggningen av situationen försöka samtala med den lägenhetsinnehavaren som misstänks för brott mot rökförbud. Om de observationer som gjorts under kontrollen stärker misstanken om brott mot rökförbud, kan bostadslägenheten med den boendes tillstånd inspekteras samtidigt. Om lägenhetsinnehavaren motsätter sig en bostadsinspektion ska myndigheten på andra sätt skaffa bevisning om ett eventuellt brott mot rökförbudet. Detta kan ske till exempel genom konstaterande av att tobaksrök sprider sig från den aktuella bostaden till trappuppgången eller till bostaden bredvid.

När enskilda fall prövas är det också av betydelse, att en förutsättning för att ett tidigare ansökan om rökförbud för bostadslägenheten har godkänts har varit en utredning som visat att tobaksrök möjligen kan sprida sig till andra bostadslägenheter samt att spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen har kunnat förhindras. I ett sådant fall är det i regel klart att ett brott mot det meddelade rökförbudet i ett bostadsrum orsakar olägenhet i de övriga bostäderna.

Bostadssammanslutningen kan också själv inom ramen för de gränser som ställs av lagstiftningen övervaka iakttagandet av ett rökförbud som

¹⁶ I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av (RP 76/2014 rd, s. 21) preciseras bedömningen mellan sanitär olägenhet och allvarlig sanitär olägenhet. På bedömningen av om en sanitär olägenhet är allvarlig inverkar hur allvarlig exponeringssituationen är och hur allvarliga de hälsomässiga effekterna av den är. Risken för att en agens leder till död eller bestående sjukdom räcker dock inte ensamt till för att göra den sanitära olägenheten allvarlig, eftersom många agenser, såsom tobaksrök eller radon ökar sannolikheten för bestående sjukdom redan vid små halter och exponeringar. Om halterna dock är tillräckligt stora, kan man se det som en allvarlig sanitär olägenhet. Vid bedömningen av de omedelbara åtgärder som den allvarliga sanitära olägenheten kräver ska dessutom beaktas hur omedelbara de hälsomässiga effekterna är. Många agenser leder till bestående sjukdom först efter flera års exponering, t.ex. i fråga om radon eller tobaksrökning som orsakar lungcancer. Andra agenser däremot kräver omedelbara åtgärder för att exponeringen ska kunna minskas, t.ex. hög oshalt som ger upphov till livsfara.

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

meddelats av kommunen i de lokaler som innehas av de boende. Eventuella påföljder för brott mot rökförbud bestäms då enligt den lagstiftning som gäller för den aktuella bostadssammanslutningen.¹⁷

Övervakning i andra lokaler än lokaler i bostadslägenheter, till exempel lokaler i affärslägenheter, kan genomföras enligt de normala förfaranden som anges i tobakslagen.

Vite

Enligt 105 § 1 mom. i tobakslagen kan en kommun förena ett förbud eller ett åläggande som kommunen meddelar med stöd av bestämmelserna i tobakslagen med vite.

Ett rökförbud som på ansökan meddelas för en bostadssammanslutning förenas i regel inte med vite omedelbart i samband med beslutet. Om det däremot är fråga om rökförbud som meddelas i en lokal i en enskild lägenhet, finns det i det skedet redan grunder för föreläggande av vite.

Att förena kommunens beslut om rökförbud med vite blir aktuellt om överträdelse av rökförbudet sker i sådana utrymmen eller områden där rökning är förbjuden antingen direkt på basis av tobakslagen eller med anledning av ett rökförbud som redan tidigare meddelats av kommunen. I praktiken förbjuder kommunen med sitt beslut ett sådant agerande som strider mot lagen eller mot ett tidigare meddelat beslut om rökförbud och förenar sitt förbud med vite. Enligt Valvira's uppfattning förutsätter beslut om rökförbud och föreläggande av vite att den kommunala myndigheten som övervakar tobakslagen under en inspektion har upptäckt sådant agerande som strider mot lagen eller ett tidigare meddelat beslut om rökförbud.

En part ska alltid höras av kommunen innan beslut om rökförbud meddelas eller vite föreläggs.¹⁸ En part ska således ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Samtidigt ska man informera om det vite som förbudet förenats med för att parten ska ha möjlighet att framföra sin åsikt även om detta.

Det ankommer i första hand på innehavaren av lokalen att se till att rökförbudet iakttas. Därför meddelas beslut om rökförbud och vite som förenas med förbudet i regel till den som i själva verket innehar lokalen. Innehavaren av lokalen, till exempel ägaren eller hyresgästen, ska sörja för att de som besöker lägenheten eller vistas i den är medvetna om att rökförbud gäller för bostadssammanslutningen. Enligt Valvira's uppfattning är innehavaren av lokalen därför i regel ansvarig även för andras tobaksrökning i den lokal som han eller hon innehar.

¹⁷ Till exempel i lagen om bostadsaktiebolag föreskrivs om möjligheten att ta en lägenhet i bolagets besittning. Mer information ges i anvisningen till husbolag (Del A, version 05.06.2017)

¹⁸ Viteslagen 22 §

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

Enligt 8 § i viteslagen ska vitesbeloppet bestämmas med beaktande av huvudförpliktelsens art och omfattning, den förpliktades betalningsförmåga och övriga omständigheter som inverkar på saken. Vitesbeloppet ska därför alltid övervägas från fall till fall. Beloppet ska dock vara tillräckligt stort för att förhindra ett agerande som strider mot förbudet.

Om överträdelsen av rökförbudet fortsätter efter förbudet och beslutet om föreläggande av vite, övergår man till följande stadium, som gäller utdömmande av vite. Den myndighet som förelagt ett vite kan döma ut det, om en part utan giltig orsak har underlåtit att uppfylla huvudförpliktelsen.¹⁹ Vid utdömmande av vitet framskrids på motsvarande sätt som vid föreläggande av vite; myndigheten ska konstatera överträdelsen av rökförbudet, höra parten och fatta beslut i ärendet. För att vitet ska kunna dömas ut krävs att beslutet om vitesföreläggande har vunnit laga kraft. Lagakraftsbevis lämnas på begäran av förvaltningsdomstolen.

Vid utdömmande av vite ska preskriptionstiden för vitet beaktas. En tidsfrist på två år har bestämts för hörande gällande utdömmande av vite. Tidsfristen räknas från det att vitesföreläggandet vann laga kraft och tiden för uppfyllande av huvudförpliktelsen löpte ut.²⁰ Därefter har rätten att döma ut ett vite preskriberats och kan inte längre dömas ut.

Återkallande av förbud

Enligt 79 § 3 mom. i tobakslagen ska kommunen återkalla ett rökförbud på ansökan av bostadssammanslutningen, om förbudet inte längre är befogat på grund av förändrade omständigheter. Ett rökförbud kan också återkallas på ansökan av innehavaren av ett utrymme om bostadssammanslutningen inte ansöker om återkallande trots väsentligt förändrade omständigheter.

Återkallande av rökförbud kan alltså ansökas förutom av bostadssammanslutningen också av innehavaren av utrymmet.

En ansökan om återkallande av rökförbud ska delvis innehålla samma uppgifter som ansökan om rökförbud, bland annat i fråga om de lokaler som rökförbudet gäller samt behövliga kontaktuppgifter.²¹ Dessutom ska i ansökan läggas fram en utredning över de förändrade omständigheter som har gjort det tidigare meddelade rökförbudet onödigt.²²

När det gäller ansökan om återkallande av rökförbud bör det beaktas att kraven på ansökningens innehåll beror på om ansökan om återkallande görs av bostadssammanslutningen eller av innehavaren av utrymmet. Om återkallande av rökförbud ansöks av innehavaren av utrymmet ska ansökan även innehålla en redogörelse över att bostadssammanslutningen trots väsentligt förändrade omständigheter inte har ansökt om återkallande

¹⁹ Viteslagen 10 §

²⁰ Viteslagen 13 §

²¹ Statsrådets förordning (601/2016) om rökrum och ansökan om rökförbud i bostadssammanslutningar, 4 b §.

²² Närmare anvisningar om innehållet i ansökan finns i anvisningens del A "Anvisning till bostadssammanslutningar om rökförbud" (version 05.06.2017)

Dnr V/23020/2017

31.05.2017

av rökförbudet. Exempel på en sådan redogörelse är till exempel bolagsstämman beslut i ärendet.

Förutsättningen för återkallande av rökförbud som meddelats med stöd av 79 § i tobakslagen är att omständigheterna har förändrats så väsentligt att tobaksrök inte längre kan sprida sig till en annan lägenhets utrymmen. Ett exempel på väsentligt förändrade omständigheter kan vara en situation där två eller flera bostadslägenheter sammanslås till en enda bostadslägenhet. En sådan förändring kan ha en väsentlig inverkan på om tobaksrök sprider sig mellan lägenheterna. Det bör dock alltid prövas från fall till fall om den förutsättning som gäller förändrade omständigheter uppfylls i det aktuella fallet.

Delegering av beslutanderätt

Tobakslagen utgör inget hinder för att kommunen delegerar beslutanderätten i beslut enligt 79 § i tobakslagen till en underlydande tjänsteinnehavare. Enligt kommunallagen kan beslutanderätt i ett ärende som inbegriper utövning av administrativt tvång delegeras endast till ett organ.²³ Föreläggande av vite är ett administrativt tvångsmedel. Således kan beslutanderätten i beslut som gäller vite inte delegeras till en enskild tjänsteinnehavare.

Avgifter

Kommunen tar ut en avgift för behandling av ansökan om rökförbud som avses i 79 § enligt en taxa som den godkänt. Avgift tas alltså ut också för behandling av ansökan om återkallande av rökförbud. Kommunen ska bestämma avgifterna så att beloppet motsvarar högst totalkostnaderna för att producera prestationen. Behandlingen av ansökan baserar sig i regel på timtaxa. Avgiften innefattar även kostnaderna för hörande samt för meddelande av beslutet.

Ingen separat avgift tas ut för övervakning av rökförbud.

Ställföreträdare för
direktören

Eeva Saari
Eeva Saari

Överinspektör

Reetta Honkanen
Reetta Honkanen

²³ Kommunallagen 91 § 3 mom.